

UNESCO (ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija)

Vispārējā bioētikas un cilvēktiesību deklarācija*

Ģenerālā konference,

apzinoties, ka cilvēkiem piemīt vienreizēja spēja domāt par savu eksistenci un apkārtējo vidi, just netaisnību, izvairīties no briesmām, uzņemties atbildību, tiekties uz sadarbību un izdarīt morālo vērtējumu, kurā izpaužas ētikas principi;

apsverot straujo zinātnes un tehnoloģiju attīstību, kura aizvien vairāk ietekmē mūsu izpratni par dzīvi un pašu dzīvību un kuras dēļ rodas nepieciešamība globālā mērogā risināt ar šo attīstību saistītās ētiskās problēmas;

atzīstot, ka ētiskie jautājumi, ko radījis straujais zinātnes progress un tā tehnoloģiskie pielietojumi, ir jāizskata, nodrošinot cilvēka cieņas pienācīgu ievērošanu un cilvēktiesību un pamatbrīvību vispārēju ievērošanu;

būdamā pārliecināta, ka starptautiskajai sabiedrībai ir jāpasludina vispārējie principi, kas kalpos par pamatu cilvēces atbildei uz aizvien pieaugošajām dilemmām un pretrunām, kuras zinātne un tehnoloģijas rada cilvēcei un videi, un ka ir pienācis laiks to izdarīt;

atsaucoties uz 1948. gada 10. decembra Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, Vispārējo deklarāciju par cilvēka genomu un cilvēktiesībām, ko UNESCO Vispārējā konference pieņēma 1997. gada 11. novembrī, un Starptautisko deklarāciju par cilvēka ģenētiskajiem datiem, ko UNESCO Vispārējā konference pieņēma 2003. gada 16. oktobrī;

ņemot vērā ANO 1966. gada 16. decembra Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām un Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, ANO 1965. gada 21. decembra Starptautisko konvenciju par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu, ANO 1979. gada 18. decembra Konvenciju par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu, ANO 1989. gada 20. novembra Konvenciju par bērna tiesībām, ANO 1992. gada 5. jūnija Konvenciju par bioloģisko daudzveidību, ANO Ģenerālās asamblejas 1993. gadā pieņemtos Standartnoteikumus par vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu invalīdiem, UNESCO 1974. gada 20. novembra Rekomendāciju par zinātnisko pētnieku statusu, UNESCO 1978. gada 27. novembra Deklarāciju par rasi un rasu aizspriedumiem, UNESCO 1997. gada 12. novembra Deklarāciju par pašreizējo paaudžu atbildību pret nākotnes paaudzēm, UNESCO 2001. gada 2. novembra Vispārējo deklarāciju par kultūras daudzveidību, SDO 1989. gada 27. jūnija Konvenciju Nr. 169 par pirmiedzīvotāju un cilšu tautām neatkarīgās valstīs, Starptautisko nolīgumu par augu ģenētiskajiem resursiem pārtikai un lauksaimniecībai, ko ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas konference pieņēma

---

* Vienprātīgi pieņemta 2005. gada 19. oktobrī UNESCO Ģenerālās konferences 33. sesijā.

2001. gada 3. novembrī un kas stājās spēkā 2004. gada 29. jūnijā, Nolīgumu par intelektuālā īpašuma tiesību tirdzniecības aspektiem (*TRIPS*), kas pievienots Marrākešas nolīgumam, ar kuru izveido Pasaules Tirdzniecības organizāciju un kurš stājās spēkā 1995. gada 1. janvārī, 2001. gada 14. novembra Dohas Deklarāciju par *TRIPS* nolīgumu un sabiedrības veselību un citus attiecīgos starptautiskos instrumentus, ko pieņēmusi Apvienoto Nāciju Organizācija un ANO sistēmā ietilpstošās specializētās iestādes, jo īpaši ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (*FAO*) un Pasaules Veselības organizācija (*PVO*);

ņemot vērā arī starptautiskos un reģionālos instrumentus bioētikas jomā, tostarp Konvenciju par cilvēktiesību un cilvēka cieņas aizsardzību bioloģijā un medicīnā: Eiropas Padomes Konvenciju par cilvēktiesībām un biomedicīnu, ko pieņēma 1997. gadā un kas stājās spēkā 1999. gadā, un tās papildprotokolus, kā arī valstu normatīvos un administratīvos noteikumus bioētikas jomā un starptautiskos un reģionālos rīcības kodeksus un vadlīnijas, un citus dokumentus bioētikas jomā, kā, piemēram, Pasaules Medicīnas asociācijas Helsinku Deklarāciju par ētikas principiem medicīnas pētījumiem, kuros iesaistīti cilvēki, kas pieņemta 1964. gadā un grozīta 1975., 1983., 1989., 1996. un 2000. gadā, kā arī Starptautisko Medicīnas zinātņu organizāciju padomes Starptautiskās Ētikas vadlīnijas biomedicīnas pētījumiem, kuros iesaistīti cilvēki, kas pieņemtas 1982. gadā un grozītas 1993. un 2002. gadā;

atzīstot, ka šī deklarācija jāinterpretē atbilstoši nacionālajām un starptautiskajām tiesībām saskaņā ar cilvēktiesību normām;

atsaucoties uz UNESCO Konstitūciju, ko pieņēma 1945. gada 16. novembrī;

ievērojot UNESCO lomu uz kopīgām ētiskām vērtībām balstītu vispārējo principu noteikšanā, kuriem jāvada zinātnes un tehnoloģiju attīstība un sociālā pārveide, lai noteiktu jaunus uzdevumus zinātnes un tehnoloģiju jomā, ņemot vērā pašreizējo paaudžu atbildību pret nākotnes paaudzēm, un to, ka bioētikas jautājumi, kuriem katrā ziņā ir arī starptautisks aspekts, ir jārisina kopumā, pamatojoties uz principiem, kas minēti Vispārējā cilvēka genoma un cilvēktiesību deklarācijā un Starptautiskajā deklarācijā par cilvēka ģenētiskajiem datiem, un ņemot vērā ne tikai pašreizējo zinātnisko kontekstu, bet arī turpmāko attīstību;

apzinoties, ka cilvēki ir biosfēras sastāvdaļa un ka viņiem ir nozīmīga loma vienam otra un citu dzīvības formu, jo īpaši dzīvnieku, aizsardzībā;

atzīstot, ka zinātniskais un tehnoloģiskais progress, kam pamatā ir zinātnes un pētījumu brīvība, cilvēcei ir devis un var dot daudz ieguvumu, palielinot, cita starpā, paredzamo dzīves ilgumu un uzlabojot dzīves kvalitāti, un uzsverot, ka šādam progresam ir vienmēr jābūt vērstam uz indivīdu, ģimeņu, grupu vai kopienu un visas cilvēces labklājības veicināšanu, vienlaikus nodrošinot cilvēka cieņas ievērošanu un cilvēktiesību un pamatbrīvību vispārēju ievērošanu;

atzīstot, ka veselība nav atkarīga tikai no zinātnisko un tehnoloģisko pētījumu progresa, bet arī no psihosociāliem un kultūras faktoriem;

atzīstot arī, ka lēmumi par ētiskiem jautājumiem medicīnā, zinātnēs par dzīvību un saistītās tehnoloģijās var ietekmēt indivīdus, ģimenes, grupas vai kopienas un cilvēci kopumā;

paturot prātā, ka kultūras daudzveidība kā apmaiņas, novatorisma un jaunrades avots ir nepieciešama cilvēcei un šādā nozīmē ir cilvēces kopējs mantojums, tomēr uzsverot, ka uz to

---

nedrīkst atsaukties uz cilvēktiesību un pamatbrīvību rēķina;

paturot prātā arī, ka personas identitāte ietver bioloģisko, psiholoģisko, sociālo, kultūras un garīgo aspektu;

atzīstot, ka neētiska zinātniskā un tehnoloģiskā rīcība jo sevišķi ietekmē pirmiedzīvotāju un vietējās kopienas;

pārlicināta, ka morālajai atbildībai un ētiskajiem apsvērumiem ir jābūt zinātniskās un tehnoloģiskās attīstības procesa sastāvdaļai un ka, izdarot izvēles, kas jāveic par jautājumiem saistībā ar šo attīstību, bioētikai jāpiešķir vislielākā nozīme;

uzskatot, ka ir vēlams izstrādāt jaunas pieejas sociālajai atbildībai, lai nodrošinātu, ka zinātnes un tehnoloģijas progress sekmē taisnīgumu, vienlīdzību un cilvēces interešu ievērošanu;

atzīstot, ka, lai varētu novērtēt sociālo realitāti un sasniegt vienlīdzību, būtiski ir pievērst uzmanību sieviešu stāvoklim;

uzsverot nepieciešamību pastiprināt starptautisko sadarbību bioētikas jomā, ņemot vērā arī jaunattīstības valstu, pirmiedzīvotāju kopienu un neaizsargātu iedzīvotāju grupu īpašās vajadzības;

uzskatot, ka visiem cilvēkiem bez izņēmumiem ir jāpiemēro vienādi augsti ētikas standarti medicīnā un pētījumos zinātnēs par dzīvību;

pasludina tālāk izklāstītos principus un pieņem šo deklarāciju.

Vispārīgie noteikumi

1. pants – Darbības joma

1. Šī deklarācija ir veltīta ētiskajiem jautājumiem, kas rodas medicīnā, zinātnēs par dzīvību un saistītajās tehnoloģijās, kad tās piemēro cilvēkiem, ņemot vērā to sociālos, tiesiskos un vides aspektus.

2. Šī deklarācija ir paredzēta valstīm. Ja ir nepieciešams un ir lietderīgi, tā sniedz lēmumu pieņemšanas vai prakses vadlīnijas arī indivīdiem, grupām, kopienām, publiskām un privātām iestādēm un uzņēmumiem.

2. pants – Mērķi

Šīs deklarācijas mērķi ir:

- a) sniegt principu un procedūru vispārēju kopumu, lai valstīm palīdzētu izstrādāt to tiesību aktus, politiskās nostādnes vai citus instrumentus bioētikas jomā;
- b) vadīt indivīdu, grupu, kopienu, publisku un privātu iestāžu un uzņēmumu rīcību;
- c) veicināt cilvēka cieņas ievērošanu un aizsargāt cilvēktiesības, nodrošinot cieņu pret

---

cilvēka dzīvību un pamatbrīvības atbilstoši starptautiskajām cilvēktiesību normām;

- d) atzīt zinātnisko pētījumu brīvības un no zinātniskā un tehnoloģiskā progresā gūto ieguvumu nozīmi, vienlaikus uzsverot, ka šiem pētījumiem un progresam jānotiek saskaņā ar šajā deklarācijā paustajiem ētikas principiem, kā arī ievērojot cilvēka cieņu, cilvēktiesības un pamatbrīvības;
- e) veicināt daudzdisciplināru un plurālistisku dialogu par bioētikas jautājumiem starp visām ieinteresētajām personām un sabiedrībā kopumā;
- f) veicināt vienlīdzīgu piekļuvi medicīnai, zinātniskajam un tehnoloģiskajam progresam, kā arī pēc iespējas lielāku to zināšanu plūsmu un ātru apmaiņu, kas attiecas uz minēto progresu un uz tā sniegto ieguvumu kopīgu izmantošanu, īpašu uzmanību pievēršot jaunattīstības valstu vajadzībām;
- g) aizsargāt pašreizējo un nākamo paaudžu intereses un veicināt to ievērošanu;
- h) uzsvērt, cik svarīga ir bioloģiskā daudzveidība un tās saglabāšana kā cilvēces kopējas rūpes.

Principi

Šīs deklarācijas darbības jomā tiem, kam tā ir paredzēta, savos lēmumos vai praksē ir jāievēro šādi principi.

3. pants – Cilvēka cieņa un cilvēktiesības

1. Ir pilnībā jāievēro cilvēka cieņa, cilvēktiesības un pamatbrīvības.
2. Individīda interesēm un labklājībai ir prioritāte pār vienīgi zinātnes vai sabiedrības interesēm.

4. pants – Ieguvumi un kaitējums

Piemērojot un attīstot zinātniskās zināšanas, medicīnas praksi un saistītās tehnoloģijas, ir pēc iespējas jāpalielina tiešie un netiešie ieguvumi pacientiem, pētījumu dalībniekiem un citām iesaistītajām personām un pēc iespējas jāsamazina iespējamais kaitējums šīm personām.

5. pants – Autonomija un individuālā atbildība

Ir jāievēro personu autonomija lēmumu pieņemšanā, vienlaikus uzņemoties atbildību par saviem lēmumiem un ievērojot citu personu autonomiju. Attiecībā uz personām, kuras nespēj īstenot savu autonomiju, jāveic īpaši pasākumi viņu tiesību un interešu aizsardzībai.

---

6. pants – Piekrišana

1. Profilaktisku, diagnosticējošu un terapeitisku medicīnisku iejaukšanos drīkst veikt tikai ar iepriekšēju attiecīgās personas brīvu un informētu piekrišanu, kas sniegta, pamatojoties uz pietiekamu informāciju. Attiecīgā gadījumā piekrišanai jābūt skaidri izteiktai, un attiecīgā persona to var jebkurā brīdī un jebkādu iemeslu dēļ atsaukt, neciešot negatīvas sekas vai kaitējumu.
2. Zinātniskos pētījumus veic tikai ar iepriekšēju iesaistītās personas brīvu, skaidri paustu un informētu piekrišanu. Informācijai jābūt pietiekamai, tā jāsniedz saprotamā formā, un tajā jābūt norādītam veidam, kā atsaukt piekrišanu. Iesaistītā persona jebkurā brīdī un jebkādu iemeslu dēļ var savu piekrišanu atsaukt, neciešot negatīvas sekas vai kaitējumu. Izņēmumus no šī principa drīkst izdarīt tikai saskaņā ar valstu pieņemtajiem ētiskajiem un tiesiskajiem standartiem, un tiem jāatbilst šajā deklarācijā paustajiem principiem un noteikumiem, jo īpaši 27. pantam, kā arī starptautiskajām cilvēktiesību normām.
3. Attiecīgos gadījumos, ja pētījumus veic par personu grupu vai kopienu, var būt nepieciešama papildu atļauja no attiecīgās grupas vai kopienas juridiskajiem pārstāvjiem. Kopienas kolektīva atļauja vai kopienas vadītāja vai cita varas pārstāvja piekrišana nekādā gadījumā nevar aizstāt indivīda informētu piekrišanu.

7. pants – Personas bez juridiskas spējas sniegt piekrišanu

Personām bez juridiskas spējas sniegt piekrišanu saskaņā ar nacionālajām tiesībām jāpiešķir īpaša aizsardzība:

- a) atļauja pētījumiem un medicīnas praksei jāsaņem saskaņā ar iesaistītās personas vislabākajām interesēm un saskaņā ar nacionālajām tiesībām. Tomēr minēto personu pēc iespējas iesaista lēmuma pieņemšanas procesā par piekrišanu, kā arī par piekrišanas atsaukšanu;
- b) pētījumus drīkst veikt tikai, lai dotu tiešu ieguvumu attiecīgās personas veselībai, ievērojot attiecīgo atļauju un likumā noteiktos aizsargājošos nosacījumus, un tikai tad, ja nav citas iespējas veikt līdzīgas efektivitātes pētījumus, kuru dalībniekiem ir juridiska spēja paust savu piekrišanu. Pētījumus, par kuriem nav paredzams, ka tie var dot tiešu ieguvumu attiecīgās personas veselībai, veic tikai izņēmuma kārtā un ar pēc iespējas lielāku piesardzību, pakļaujot minēto personu pēc iespējas mazākam riskam un pēc iespējas mazākiem apgrūtinājumiem, un tikai tad, ja ir paredzams, ka attiecīgais pētījums dos ieguvumu citu tās pašas kategorijas personu veselībai, un ja to veic, ievērojot likumā noteiktos nosacījumus un saderīgi ar attiecīgās personas cilvēktiesību aizsardzību. Ir jāievēro šādu personu atteikums piedalīties pētījumos.

8. pants – Cilvēku neaizsargātības un personas neaizskaramības ievērošana

Piemērojot un attīstot zinātniskās zināšanas, medicīnas praksi un saistītās tehnoloģijas, jāņem vērā cilvēku neaizsargātība. Ir jāaizsargā īpaši neaizsargāti indivīdi un personu grupas, un ir jāievēro šādu indivīdu personas neaizskaramība.

---

9. pants – Privātums un konfidencialitāte

Jāievēro iesaistīto personu tiesības uz privāto dzīvi un viņu personas informācijas konfidencialitāti. Šādu informāciju, cik vien iespējams, drīkst izmantot un izpaust tikai tiem mērķiem, kuriem tā iegūta vai kuriem dota piekrišana, atbilstoši starptautiskajām tiesībām, jo īpaši starptautiskajām cilvēktiesībām.

10. pants – Līdztiesība, taisnīgums un vienlīdzība

Jāievēro pamatprincips par visu cilvēku līdztiesību attiecībā uz viņu cieņu un tiesībām, pret viņiem izturoties taisnīgi un vienlīdzīgi.

11. pants – Diskriminācijas un stigmatizācijas aizliegums

Nevienu indivīdu vai grupu nedrīkst jebkāda iemesla dēļ diskriminēt vai stigmatizēt, aizskarot cilvēka cieņu, cilvēktiesības un pamatbrīvības.

12. pants – Kultūras daudzveidības un plurālisma ievērošana

Pienācīgi jāņem vērā kultūras daudzveidība un plurālisms. Tomēr uz šādiem apsvērumiem nedrīkst atsaukties, lai aizskartu cilvēka cieņu, cilvēktiesības un pamatbrīvības vai šajā deklarācijā paustos principus vai lai ierobežotu to darbības jomu.

13. pants – Solidaritāte un sadarbība

Jāveicina solidaritāte starp cilvēkiem un starptautiskā sadarbība šajā nolūkā.

14. pants – Sociālā atbildība un veselība

1. Savu tautu veselības nostiprināšana un to sociālās attīstības veicināšana ir galvenais valdību mērķis, kas kopīgs visiem sabiedrības slāņiem.

2. Tā kā tiesības uz vislabāko iespējamo veselības stāvokli ir vienas no katra cilvēka pamattiesībām neatkarīgi no viņa rases, reliģijas, politiskajiem uzskatiem, ekonomiskajiem vai sociālajiem apstākļiem, zinātnes un tehnoloģiju progresam ir jāsekmē:

- a) kvalitatīvas veselības aprūpes un svarīgāko zāļu pieejamība, īpaši attiecībā uz sievietēm un bērnu veselību, jo veselība ir svarīga pašai dzīvībai un ir jāuzskata par sociālu un cilvēcisku labumu;
- b) pietiekama uztura un ūdens pieejamība;
- c) dzīves apstākļu un apkārtējās vides uzlabošana;
- d) jebkādu iemeslu dēļ radušās sociālās marginalizācijas un atstumtības likvidēšana;

-
- e) nabadzības un analfabētisma samazināšana.

15. pants – Ieguvumu kopīga izmantošana

1. Ieguvumiem no jebkuriem zinātniskajiem pētījumiem un to pielietojumiem ir jābūt pieejamiem visai sabiedrībai kopumā, kā arī starptautiskajai sabiedrībai un jo īpaši jaunattīstības valstīm. Īstenojot šo principu, ieguvumi var būt šādās formās:

- a) īpaša un ilgstoša palīdzība un atzinības paušana personām vai grupām, kas piedalījušās attiecīgajos pētījumos;
- b) kvalitatīvas veselības aprūpes pieejamība;
- c) attiecīgajos pētījumos iegūto jauno diagnostikas un terapijas līdzekļu vai produktu nodrošināšana;
- d) atbalsts veselības aprūpes pakalpojumiem;
- e) zinātnisko un tehnoloģisko zināšanu pieejamība;
- f) resursi pētījumu potenciāla palielināšanai;
- g) cita veida ieguvumi, kas atbilst šajā deklarācijā paustajiem principiem.

2. Ieguvumi nedrīkst radīt neatbilstošus stimulus piedalīties pētījumos.

16. pants – Nākamo paaudžu aizsardzība

Pienācīgi jāņem vērā ietekme, kas zinātnēm par dzīvību ir uz nākamajām paaudzēm, tostarp uz to ģenētisko uzbūvi.

17. pants – Vides, biosfēras un bioloģiskās daudzveidības aizsardzība

Pienācīgi jāņem vērā mijiedarbība starp cilvēkiem un citām dzīvības formām, bioloģisko un ģenētisko resursu izmantošanas un atbilstošas pieejamības svarīgums, tradicionālo zināšanu ievērošana un cilvēka loma vides, biosfēras un bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā.

Principu piemērošana

18. pants – Lēmumu pieņemšana un bioētikas jautājumu risināšana

1. Jāveicina profesionālisms, godīgums, objektivitāte un pārredzamība lēmumu pieņemšanas procesā, jo īpaši visu interešu konfliktu deklarēšana un pienācīga zināšanu apmaiņa. Jāpieliek visi pūliņi, lai, risinot un periodiski pārskatot bioētikas jautājumus, izmantotu vislabākās pieejamās zinātniskās zināšanas un metodoloģiju.

2. Dialogā regulāri jāiesaista attiecīgās personas un profesionālie darbinieki, kā arī

---

sabiedrība kopumā.

3. Jāveicina informētu un plurālistisku sabiedrisku debašu iespējas, nodrošinot, lai tiktu izteikti visi attiecīgie viedokļi.

19. pants – Ētikas komitejas

Jāveido, jāveicina un atbilstošajā līmenī jāatbalsta neatkarīgas, daudzdisciplināras un plurālistiskas ētikas komitejas, lai:

- a) vērtētu attiecīgos ētiskos, juridiskos, zinātniskos un sociālos jautājumus, kas saistīti ar pētījumu projektiem, kuri skar cilvēkus;
- b) sniegtu atzinumus par ētikas problēmām klīniskajā jomā;
- c) vērtētu zinātnisko un tehnoloģisko progresu, izstrādātu ieteikumus un sekmētu vadlīniju sagatavošanu par jautājumiem, kas ir šās deklarācijas darbības jomā;
- d) veicinātu debates, izglītošanu un sabiedrības informētību par bioētikas jautājumiem un iesaistīšanos to risināšanā.

20. pants – Riska novērtēšana un pārvaldība

Jāveicina ar medicīnu, zinātnēm par dzīvību un saistītajām tehnoloģijām saistītā riska pienācīga novērtēšana un atbilstoša pārvaldība.

21. pants – Starptautiskā prakse

1. Valstīm, publiskām un privātām iestādēm un profesionālajiem darbiniekiem, kas saistīti ar starptautiska mēroga darbībām, jācenšas nodrošināt, lai visas darbības, kas ir šās deklarācijas darbības jomā un ko īsteno, finansē vai citādi pilnībā vai daļēji veic dažādas valstis, atbilstu šajā deklarācijā paustajiem principiem.

2. Ja pētījumus veic vai citādi īsteno vienā vai vairākās valstīs (uzņemošā valsts (uzņemošās valstis)) un finansēšanas avots atrodas citā valstī, par šādiem pētījumiem ir jāveic atbilstoša līmeņa ētikas pārbaude uzņemošajā valstī (uzņemošajās valstīs) un valstī, kurā atrodas finansēšanas avots. Šādu pārbaudi veic, pamatojoties uz ētiskiem un tiesiskiem standartiem, kas atbilst šajā deklarācijā paustajiem principiem.

3. Starptautiskajiem pētījumiem veselības jomā jāņem vērā uzņemošo valstu vajadzības, un ir jāatzīst, ka ir svarīgi, lai pētījumi palīdzētu atvieglot neatliekamas globālas veselības problēmas.

4. Veicot sarunas par pētījumu nolīgumiem, sadarbības nosacījumi un vienošanās par pētījumu sniegtajiem ieguvumiem jānosaka ar sarunu pušu vienlīdzīgu līdzdalību.

5. Valstīm jāveic atbilstošie nacionāla un starptautiska līmeņa pasākumi, lai apkarotu bioloģisko terorismu un orgānu, audu, paraugu, ģenētisko resursu un ģenētisko materiālu

---

nelikumīgu tirdzniecību.

Deklarācijas īstenošanas veicināšana

22. pants – Valstu loma

1. Valstīm jāveic visi atbilstošie normatīvie, administratīvie vai cita veida pasākumi, lai īstenotu šajā deklarācijā paustos principus saskaņā ar starptautisko cilvēktiesību normām. Šie pasākumi jāpapildina ar rīcību izglītības, apmācības un sabiedrības informēšanas jomā.
2. Valstīm jāsekmē neatkarīgu, daudzdisciplināru un plurālistisku ētikas komiteju izveide, kā noteikts 19. pantā.

23. pants – Izglītība, apmācība un informācija par bioētiku

1. Lai veicinātu šajā deklarācijā pausto principu īstenošanu un panāktu labāku izpratni par zinātniskā un tehnoloģiskā progresa ētiskajiem jautājumiem, īpaši jauniešiem, valstīm jācenšas visos līmeņos sekmēt izglītību un apmācību par bioētiku, kā arī jāatbalsta programmas informācijas un zināšanu izplatīšanai par bioētiku.
2. Valstīm jāsekmē starptautisku un reģionālu starpvaldību organizāciju un starptautisku, reģionālu un nacionālu nevalstisku organizāciju piedalīšanās šajos centienos.

24. pants – Starptautiskā sadarbība

1. Valstīm jāveicina zinātniskās informācijas starptautiska izplatīšana un jāsekmē zinātnisko un tehnoloģisko zināšanu brīva plūsma un apmaiņa.
2. Starptautiskajā sadarbībā valstīm jāveicina kultūras un zinātniskā sadarbība un jāslēdz divpusēji un daudzpusēji nolīgumi, kas jaunattīstības valstīm ļautu palielināt to spēju piedalīties zinātnisko zināšanu, ar tām saistītās zinātnības [*know-how*] un ieguvumu radīšanā un apmaiņā.
3. Valstīm jāievēro un jāattīsta solidaritāte savā starpā, kā arī ar indivīdiem, ģimenēm, grupām un kopienām un starp tiem, īpašu vērību pievēršot personām, ko slimība vai invaliditāte, vai citi personiskie, sabiedriskie vai vides apstākļi ir padarījuši neaizsargātas, un personām, kam ir vismazāk līdzekļu.

25. pants – UNESCO turpmākā rīcība

1. UNESCO veicina šajā deklarācijā pausto principu īstenošanu un informē par tiem. Šim nolūkam UNESCO lūdz Starpvaldību Bioētikas komitejas (SVBK) un Starptautiskās Bioētikas komitejas (SBK) atbalstu un palīdzību.
2. UNESCO apstiprina savu apņemšanos risināt ar bioētiku saistītos jautājumus un veicināt sadarbību starp SVBK un SBK.

Nobeiguma noteikumi

26. pants – Principu savstarpējā saistība un papildināmība

Šī deklarācija ir jāskata kā vienots dokuments, un tajā ietvertie principi jāinterpretē kā viens otru papildinoši un savstarpēji saistīti. Katrs princips jāaplūko pārējo principu kontekstā, ciktāl tas konkrētajos apstākļos ir nepieciešami un atbilstoši.

27. pants – Principu piemērošanas ierobežojumi

Ja šajā deklarācijā pausto principu piemērošana ir jāierobežo, to drīkst darīt ar likumu, tostarp ar likumiem, kas attiecas uz sabiedrības drošības apsvērumiem, kriminālnoziedzumu izmeklēšanu, atklāšanu un kriminālvajāšanu, sabiedrības veselības aizsardzību vai citu personu tiesību un brīvību aizsardzību. Visiem šiem likumiem ir jāatbilst starptautisko cilvēktiesību normām.

28. pants – Tādu darbību nepieļaušana, kas ir pretrunā cilvēktiesībām, pamatbrīvībām un cilvēka cieņai

Nevienu šīs deklarācijas noteikumu nedrīkst interpretēt tā, ka kāda valsts, grupa vai persona uz to varētu atsaukties, lai iesaistītos tādā darbībā vai veiktu tādas darbības, kas ir pretrunā cilvēktiesībām, pamatbrīvībām un cilvēka cieņai.